

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Imiona i nazwisko autora rozprawy:

Adrianna Jakubowska

Stopień / tytuł naukowy oraz imiona i nazwisko promotora rozprawy:

dr hab. Anna Zajenkowska, prof. UV

Stopień / tytuł naukowy oraz imiona i nazwisko promotora/promotorów lub promotora pomocniczego:

dr Izabela Kaźmierczak

Temat rozprawy doktorskiej:

Rola patologicznych domen osobowości w negatywnych i wrogich zniekształceniach poznawczych u osób z objawami depresji

Słowa kluczowe:

objawy depresji, zniekształcenia poznawcze, wrogie atrybucje, patologiczne domeny osobowości

Streszczenie

Nadrzędnym celem projektu było zbadanie związku między zniekształceniami poznawczymi a symptomami depresji, ze szczególnym uwzględnieniem roli, jaką w tej relacji odgrywają patologiczne domeny osobowości. Niniejsza praca proponuje nowe, zintegrowane ujęcie, w którym patologia osobowości - ujęta zgodnie z Alternatywnym Modelem Zaburzeń Osobowości (AMPD) z DSM-5 - stanowi fundamentalne podłoże dla rozwoju zniekształceń poznawczych oraz wtórnych wobec nich objawów depresyjnych.

Rozprawa doktorska opiera się na cyklu pięciu powiązanych tematycznie artykułów, w tym czterech opublikowanych w recenzowanych czasopismach naukowych. Dzięki zastosowaniu wieloaspektowego podejścia metodologicznego, obejmującego badania podłużne, eksperymentalne oraz zaawansowane techniki pomiaru (okulografia, EEG), a także

włączeniu do analiz zróżnicowanych grup (populacja ogólna, pacjenci z diagnozą kliniczną, osoby osadzone - w tym sprawcy zabójstw), możliwe było nie tylko opisanie poszczególnych korelatów depresji, ale przede wszystkim empiryczne ugruntowanie zintegrowanego modelu teoretycznego.

W publikacjach poświęconych komponentowi poznawczemu i społecznemu (Artykuły 2, 3, 4) wykazano, że symptomy depresji wiążą się ze stabilną tendencją do używania negatywnej narracji, specyficznymi wzorcami uwagowymi w kontekście porównań społecznych, a także z trudnościami w rozpoznawaniu niejednoznacznych emocji oraz frustracją potrzeby relacyjności. Badania te, wykraczając poza standardowe metody samoopisowe, pozwoliły na pogłębioną analizę mechanizmów przetwarzania informacji charakterystycznych dla depresji.

Kluczowe znaczenie dla wniosków końcowych rozprawy miały analizy dotyczące roli osobowości (Artykuł 5, wsparty wynikami z Artykułu 1). Potwierdzono w nich, że bezpośredni związki między wrogimi atrybucjami a depresją traci istotność statystyczną po uwzględnieniu patologicznych domen osobowości, takich jak Negatywna Afektywność i Dystans. Wyniki te, zreplikowane również w specyficznej grupie sprawców zabójstw, stanowią argument na rzecz tezy o ważnym znaczeniu struktury osobowości.

Przeprowadzone badania dały podstawę do sformułowania nowego, hierarchicznego modelu teoretycznego. Zakłada on, że patologiczne domeny osobowości stanowią fundament, na którym rozwijają się zniekształcenia poznawcze oraz towarzyszące im objawy depresji. Model ten niesie istotne implikacje dla praktyki klinicznej, wskazując na zasadność integracji interwencji ukierunkowanych na patologiczne domeny osobowości i procesy mentalizacji. Skuteczność takiego podejścia została wstępnie potwierdzona w badaniach uzupełniających (Artykuł 8, spoza głównego cyklu), dotyczących adaptacji treningu mentalizacyjnego w warunkach penitencjarnych.